№ 36 (צווייטער יאָרגאַנג)

פרייז 10 גראשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אַבאָנאַמענטס-פרייז:
מאָנאַטלעך . . . . . 25 גראָשן
פערטל-יערלעך . . . . . 1.00 זל.
אין אויסלאַנד:
פערטל-יערלעך . . . . . 1 דאָלאַר
אַנאָנסן-פרייז:
פאַר אַ פּעטיט-שורה אין טעקסט . 40 גראָשן
" " " פאָרן טעקסט . 20 "
" " " נאָכן טעקסט . 15 "
פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.
אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl. ul. Pierackiego 15.
Skrz. poczt. 28.
Konto rozrah. № 3.

Biała-Podlaska, dnia 13 września 1935 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ' תבא, תרצ"ה, 13 סעפּטעמבער.

Zarząd Koła L. O. P. P.
w Białej-Podl.

דינסטאָג, דעם **17**-טן ד. ח. 830 אָוונט
--- קומט פאָר ---
אין לאָקאַל פון דער פרויען-גימנאַזיע

אַ גרויסער
קאָנצערט

מיטן אָנטייל פון די ה"ה פּאָכטמאַן און יוסף מאַלינאַ — סאָלאָ-געזאַנג, אַ. סקובאַ — פידל, מ. גאָלדבערג — פּיאַנינאָ און י. בלאַנקלעדער.
עס טרעט אויף דער רעוועלערסן-כאָר פון גימנאַזיע.
בילעטן צו באַקומען ביי ה' מ. האָפּער (אַפּט.-סקלאַד) און דינסטאָג ביי דער קאַסע.

אַכטונג! אַכטונג!

סוחרים פון ביאַלע און אומגעגנט

דערמיט מאַכן מיר באַקאַנט, אַז אונזער

פאַבריק פון טריקאָט-וועש

איז פאַרזען צום ווינטער-סעזאָן מיט אַ גרויסן אויסוואַל פון טריקאָט-וועש אויפן קילאָ, ווי אויך מיט אַלע אַנדערע טריקאָט-אַרטיקלען צו קאָנקורענץ-פרייזן. **קומט איבערצייגט אייך!**

„טריקאָ - ספּאָרט"

וואַרשע, נאַלעווקי 33
(אין הויף רעכטס)

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאָנערשטאָג דעם 12-טן ביז זונטאָג — דער ערשטער פּוילישער דובינג אין פילם, וועלכער שילדערט דעם שפּיאָנאַזש אין מלחמה-צייט

שוועסטער מאַרטאַ איז אַ שפּיאָנין
(Siostra Marta jest szpiegiem)

מיט קאָנראַד ווײַדט אין דער הויפּט-ראָל.

אין קורצן „דאָס ליד נעמט איין די וועלט"
מיטן פענאָמענאַלן זינגער **יאָזעף שמידט.**

„פּאָמאַדע האָפּפעראַ"

היילט אויס אַמזיכערסטן עקזעמע און לישייען, נישט איבערלאָזנדיק קיין שום סמנים.

וועגן דער ווירקזאַמקייט פון דער „פּאָמאַדע האָפּפעראַ" זאָגן עדות די מייננגען פון באַרימטע דאָקטוירים-ספּעציאַליסטן און פיל דאַנק-בריוו פון די אויסגעהיילטע.
אַנערקענונג-דיפּלאָם אויף דער לאַנד-אויסשטעלונג.

Laboratorjum „Hofferosa", Biała-Podlaska, Pierackiego 8. tel. 50.

Dr. MED.
P. SKALSKI
CHOROBY KOBIECE, WENERYCZNE I WEWNĘTRZNE.
Grabanowska 24, tel. 52.
Przyjmuje od 8–12 i 3–7 ppł.

ד"ר מעד.
פּ. סקאַלסקי
פרויען, אינערלעכע און ווענערישע קראַנקהייטן.
גראַבאַנאָווער 24 טעל. 52.
נעמט אָן פון 8–12 און 3–7 נ. מ.

Komunikat Urzędu Pocztowego.

W dniu 15 września 1935 r. z okazji międzynarodowych zawodów balonowych wolnych o puhar im. Gordon Bennetta 1935 i meetingu lotniczego w dn. od 14—15 IX. 1935 r. balon warszawskiego aeroklubu „Legjonowo" zabierze w dniu 15. IX. b. r. pocztę z Warszawy i przewiezie ją do miejsca lądowania w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Po wylądowaniu załoga balonu wyda pocztę najbliższemu urzędowi pocztowemu, który bezzwłocznie wyśle listy według adresów. Balonem można wysłać tylko zwykłe ekspresowe listy do 20 gram oraz ekspresowe kartki pocztowe tak krajowe jak i zagraniczne. Opłaty wynoszą za listy krajowe 75 gr. za kartki 65 gr. Do Austrji, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier za listy 1 zł. 55 gr., za kartki 1 zł. 45 gr. do innych Państw za listy 1 zł. 65 gr., za kartki 1 zł. 40 gr. Wszystkie listy i kartki zostaną ostemplowane datownikiem z napisem „Międzynarodowe Zawody Balonowe 15. IX. Gordon Bennett 1935 Warszawa 31". Pragnący przesłać tą drogą listy i kartki pocztowe winni przesłać je w kopercie pod adresem urzędu pocztowego Warszawa 31 do godz. 12 dnia 15 września r. b.

אונזערע בעסטע פריינדין פרל' **חנה גרינגלאַס** צו איר חתונה מיט ה' **ברוך ענגעלמאַן** ווינטשן מיר אַ האַרציקן מז"ט און אַ גליקלעכע צוקונפט.
חיה ראָזנבוים, שבתי ראָזן.

אַ האַרציקן מזל-טוב און אַ גליקלעכע צוקונפט ווינטשן מיר אונזער שוועסטער און שוועגערין פרל' **חנה גרינגלאַס** צו איר חתונה מיט ה'
ברוך ענגעלמאַן
לייביש גליקסבערג און פרוי

Najserdeczniejsze życzenia
p. CH. GRYNGLASÓWNIE
z okazji Jej zaślubin
z p. B. ENGELMANEM
zasyła *Cwi Jawor.*

מיינע בעסטע ווונטשן דער פרל' **חנה גרינגלאַס** צו איר חתונה מיט ה' **ברוך ענגעלמאַן**
לאה.

אונזערע בעסטע ווונטשן דער פרל' **חנה גרינגלאַס** צו איר חתונה מיט ה' **ברוך ענגעלמאַן**
אבֿרהם יצחק יאַנניק און פרוי

ADWOKAT
Dr. Leon Ościak
przeniósł swoją kancelarję adwokacką do domu p. Rubinsztejna – **Pl. Wolności 19.**

באַקאַנטמאַכונג.
איך מאַך באַקאַנט ביאַלע און אומגעגנט אַז מיין **פאַבריק** פון
טריקאָטאַזש
בריסקער גאַס № 19
איז פאַרזען מיט אַ גרויסן אויסוואַל פון פאַרשידענע ווינטער-סחורות צו פאַבריק-פרייזן. — ס'ווערן אויך געזוכט קוואַליפיצירטע נייטאָרינס און שפּאָלערינס.
שמואל ליבערמאַן

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס ה' **מנחם פינקעלשטיין** צוליבן טויט פון זיין פאָטער
משה נטע נ"ע
נטע אַלטביר און פרוי.

מנחם און ברכה!
אין אייער טרויער — אונזער טיפסטן מיטגעפיל.
יענטע און אייזיק שיין

דעם טיפסטן מיטגעפיל דעם ה' **מנחם פינקלשטיין** צוליבן טויט פון זיין
פאָטער
דריקט אויס
פייוול וויערניק

ראש השנה ווונטשן
צו ביליקע פרייזן
ווערן אָנגענומען דורך אונזער באַפולמעכטיקטן, ה' **לייב ווייסמאַן.**

הרבה ברכות חמות ולבביות לילדינו היקרים וההביבים
עוזיאל ופרידה וולקער
ביום בואם בברית הנשואין היום יום ו' ט"ו אלול תרצ"ה בלושין
הלואי ותזכו לבנות את ביתכם על הרי ציון וירושלים!
משה יצחק בידערמאַן ורעיתו
ביאַלאַ-פּאָדל. ט"ו אלול תרצ"ה.

האַרציקע ווונטשן דער **פאַמיליע בידערמאַן** צו דער חתונה פון זייער זון **עוזיאל**
שיקט
פאַמיליע מיאָדעק, תל-אביב
חיים און ירחמיאל מיאָדעק, ביאַלע

אונזער ליבער שוועסטער און שוואָגער **בידערמאַן** ווינטשן מיר אַ האַרציקן מז"ט און פיל נחת צו דער חתונה פון זייער ליבן זון **עוזיאל** מיט פרל' **פריידע וולקער**
שלמה רייך און פאַמיליע

תל פ-חים ארוגים בברכות חמות מגישים אנו לחברנו מר **עוזיאל בידרמן** ביום בואו בברית נשואין עם ב"ג מרת **פרידה וולקער**
אייזיק פירשטנבערג.
חיים רייכערט,
יהודה צימבליסטאַ.

אַ האַרציקן מזל טוב ווינטשן מיר אונזערע פריינט פאַמיליע **בידערמאַן** צו דער חתונה פון זייער זון **עוזיאל** מיט פרל' **פריידע וולקער.**
דער יינגער פּאָר — אַ גליקלעכע צוקונפט.
פאַמיליעס: טרייסטמאַן, קאַן.

אונזערע האַרציקע ווונטשן דער פאַמיליע **בידערמאַן** צו דער חתונה פון זייער זון **עוזיאל** מיט פרל' **פריידע וולקער**
א. ז. פייגנבוים און פאַמיליע

Ważne dla przedsiębiorstw handlowych, przemysłowych, instytucyj bankowych, spółdzielczych, ubezpieczeniowych i t. d.

Od 1 marca 1935 r. wprowadzone zostały nowe zniżki w opłatach za:

1) miejscowe listy otwarte, zawierające krótkie zawiadomienie o wymiarze składek, wezwania lub nakazy płatnicze oraz

2) miejscowe kartki pocztowe, zawierające zawiadomienie o płatności weksli, przesłaniu wniosków egzekucyjnych i wezwania do zapłaty należności.

Obecnie opłaty za wymienione przesyłki miejscowe wysyłane **w formie kartek** są następujące:

zawiadomienie o płatności wekslu 5 gr.

wezwanie do zapłaty należności 5 gr.

krótkie zawiadomienie o przesłaniu wniosków egzekucyjnych z powodu niezapłacenia należności 5 gr.

w formie listów:

zawiadomienie o wymiarze składek, wezwania lub nakazy płatnicze z ewent. dołączonemi blankietami P. K. O. do wagi gr. 20 — 10 gr.

to samo—do wagi 250 g. — 20 gr.

Najszersze wykorzystanie tych zniżek leży w interesie każdego przedsiębiorstwa, każdej instytucji bankowej, ubezpieczeniowej, spółdzielczej, inkasowej itp. na których usługi Poczta za b. niską opłatą oddaje swój sprawny aparat doręczycielski.

Mydło Liljowo-mleczne
„LAVIS"
יעדע עלעגאַנטע פרוי
פלעגט און וואַשט איר געזיכט נאָר מיט „LAVIS" ליליען-מילך-זייף

הילפס-רינג

צו פאַרפעסטיקן און פאַרזיכערן די עקזיסטענץ פון „ביאַלער וואָכנבלאַט".

ה' יוסף יהושע וויסבראָט (א"י) ענטפערט מיט 1 דאָלאַר און רופט אַרויס די ה"ה: יצחק פעטערבורג (פתח תקוה) מ. גוטמאַן (וואַרשע, כלאָדנע 8) און ח. טשאַק (וואַרשע, כלאָדנע 4).

ה' עמציה' גאָלדשטיין (אַמעריקע) ענטפערט 2 דאָלאַר און רופט אַרויס די ה"ה: ברך ווינאָגראַד, בצלאל וואַקסין, משה וויינשטאָק, וואָלף וויצמאַן, משה פינקלשטיין, יצחק באַר, ד"ר יואל זילבערבערג, משה שאַר, שמואל שוואַרץ, אבֿרהם כהן און מיכאל האָפּער.

ה' משה גאָנסקי ענטפערט 1 ז. און רופט אַרויס: פרוי יוטע מירטנבוים, ה' פ. לעבנבערג, ש. זילבערפריוועט.

ה' פנחס גערשקאָפּ ענטפערט 1 זל. און רופט אַרויס די ה"ה: זיסקינד בראָווארעק און חיים זינגער.

ה' משה פרעטער ענטפערט 1 זל. און רופט אַרויס ה' יעקב מירעק.

דאַנקזאַגונג

מיר דריקן אויס אונזער בעסטן דאַנק די קינדער פון משה נטע פינקלשטיין ע"ה פאַר זייער נדבה 80 קילאָ מעל לטובת „בית-לחם".
דער קאָמיטעט.

אַ שיינער טאַט

אונזער קהלה־פּאַרוואַלטונג האָט בעת די לעצטע פּערסאַכאַלע אַדערונגען גענומען זיך מיט גרויס איפער צום פאַרווי קלעכן אַ רייע פלעגער, צוו. אַנד. א. בן געביט פון סאָציאַלער הילף.

טייל באַפעלקערונג האָט עס געהאַלטן פאַר אַ בלויז רעקלאַמע־מיטל מצד דער היינטיקער הערשנדער מערהייט פון אונזער קהלה־רעפּרעזענטאַנץ.

דער פרייטאָגדיקער אַקט האָט אָבער באַוויזן, אַז מען מיינט ערנסט מיט דער אַקציע. און אָט, האָט שוין דער ביאַלער מושב זקנים אַן אייגן הויז. די גמינע האָט שוין אָפיציעל אָפּגעקויפט דעם לאָקאַל, אין וועלכן ס׳האָט זיך ביז איצט געפונען דער מושב זקנים. אַ שיינער טאַט, אַ שיינע זאַך, וואָס מיר באַגריסן פון גאַנצן האַרצן.

אַודאי איז דאָס נאָך ווייניק, אַודאי קאָן זיך די אַקציע נישט ענדיקן מיטן קויפס־אַקט. געוויס וועט מען איצט מוזן דאָס הויז רעמאָנטירן, איבערבויען און טיילווייז פאַרברייטערן. געוויס וועט מען דאַרפן אַריינלייגן פרישע געלטער, כדי אין הערבסט זאָל נישט אַריינרעגנען און ווינטער זאָל די קעלט נישט אַריינעסן זיך אין די ביינער פון אונזערע אומגליקלעכע אַלטעטשקע.

מען וועט איצט באַדאַרפן אָפּגעבן פיל מי און ענערגיע, כדי צו שאַפן די נויטיקע מיטלען. נאָר אויב עס וועט נישט פעלן דער גוטער ווילן, אויב עס איז דאָ דער גלויבן, וועלן שוין געוויס זיך אויך געפונען די אַנטשפּרעכנדע מיטלען.

ערשט וועט שוין די קהלה־פּאַרוואַלטונג נעמען אין איר הענט די לייטונג פון דעם מושב זקנים. עס דאַרף ביי זייער קהלה געשאַפן ווערן אַ פּאַסיקע קערפּערשאַפט פון שטאָט־פאָרשטייער, וועלכע וועט צוזאַמען מיט אונזערע דאָזאָרעס אָנפירן און אַדורכפירן אַלע נויטיקע רעפאָרמען אין דער דאָזיקער שיינער אינסטיטוציע.

מיר באַגריסן די שיינע קניה, אָבער מיר באַטראַכטן זי בלויז אַלס אַן אָנהויב פון גרויסן און ברייט־צוגיקן הילפס־פּראָגראַם פון אונזער קהלה־רעפּרעזענטאַנץ.

אַ היגער.

די איבערגעריסענע אַרבעטן

דעם היינטיקן דינסטאָג 11 פרי האָט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע פון דער אַדמיניסטראַטיווער אויפזיכט־מאַכט געמאַכט אַן אינספּעקציע ביי די שטאָטישע אַרבעטן, וועלכע די היגע שטאָט־פּאַרוואַלטונג פירט שוין זייט אַ לענגערע צייט דורך אויף די ביאַלער גאַסן אַדאַנק די געלט־מיטלען פון אַרבעטס־פאָנד.

ווי באַקאַנט איז ביז איצט איבערברוקירט געוואָרן דער פרייהייטס־פּלאַץ אין זיין שפּאַציר־טייל. דער טראָטואַר איז פאַרברייטערט געוואָרן, מ׳האָט געמאַכט ספּעציעלע טראַוונִיקעס. אויך אַרום גאָרטן איז דער באַפלאַנצונגס־שטח פאַרגרעסערט געוואָרן אויפן חשבון פון דער גאַס. גאָר „אָריגינעל" איז אויסגעפאַלן דאָס איבעראַרבעטן די קרומקע גאַס, וועלכע איז געוואָרן אַזוי שמאָל, אַז זי רופט אַרויס אַלעמענס שטוינונג. אויך די פּילסודסקי גאַס געפינט זיך איצט אין מיטן פאַרשענערונגס־פּראָצעס און דאָ טאַקע זענען די אַרבעטן איבערגעריסן געוואָרן. געוויס וועט זיך דער ענין אויפקלערן שוין אין די נאָנטסטע טעג.

אָבער ביי דער געלעגנהייט לוינט זיך פאָרט צו געבן אַ קלער וועגן דער גאַנצער ביז־איצט אָפּגעטוענער אַרבעט און וועגן גאַנצן איבערבוי־פּלאַן.

ס׳איז שוין באַלד הערבסט. די אַרבעטן אין די גאַסן וועלן שוין מסתמא באַלד ממילא אָפּגעשטעלט ווערן. שטעלט זיך דעריבער די ערנסטע פראַגע: צי זענען די געלטער נעהעריק, זאַכלעך און פּראַקטיש פאַרווענדעט געוואָרן? צי האָט מען טאַקע געמאַכט די נויטיקסטע אַרבעטן?

אויף אָט די דאָזיקע פראַגעס וועלן מיר פּרוּוון ביי דער געלעגנהייט געבן אַן ענטפער.

* * *

וואָס זענען די אויפגאַבן פון די עפנטלעכע אַרבעטן?

אין דער ערשטער ריי דאַרפן די צו דעם צוועק באַשטימטע געלטער פאַרווענדעט ווערן אויף **נוצלעכע זאַכן**. מען מוז פאַריכטן דאָס, וואָס איז צעבראָכן אָדער קאַליע, מ׳מוז שאַפן אַזעלכע אָביעקטן אין וועלכע די באַפעלקערונג נויטיקט זיך אַממערסטן. מען מוז בויען אַזעלכע אָביעקטן, וועלכע זאָלן פאַרגרעסערן דעם ווערט פון דעם עפנטלעכן מאַיאָנטעק, פאַרבעסערן די קאָמוניקאַציע, מיט איין וואָרט — לייכטער מאַכן דאָס עפנטלעכע לעבן.

ביי אונז אין ביאַלע וואָלט דעריבער דער אַרבעטס־פּלאַן באַדאַרפט פאָראויסזען עגלעכעס. עס פילט זיך, למשל, אַ שטאַרקער מאַנגל אין שטאָטישע ברונעמס. ס׳איז אונז שוין וועגן דעם אויסגעקומען צו שרייבן. ביי די ברונעמס וואָלטן אויך נישט ווייניק מענטשן געהאַט באַשעפטיקונג, מען האָט געדאַרפט פאַריכטן די עקזיסטירנדיקע און גראָבן נייע. דאָס האָט מען אָבער, צום באַדויערן, נישט געטון און אַפילו נישט באַריקזיכטיקט אין היי־יאָריקן בוי־פּלאַן. האָבן דאָך די ברונעמער אַ קאָלאָסאַלע היגיענישע און זיכערהייטס־באַדייטונג!

מיר האָבן אויפמערקזאַם געמאַכט אויף אַ גאַנצע שורה **שמאָלע** גאַסן, וועלכע מען מוז פּלאַסטערן, ווייל ווינטער־צייט איז פשוט נישט מעגלעך צוצוקומען צו די הייזער פון אַזעלכע גאַסן ווי ציאַסנע און אַנד. דאָס האָט מען נישט געטון. פאַרוואָס? נישט פאַרשטענדלעך.

מ׳האָט געדאַרפט אויסגלייכן און פאַריכטן דאָס בריקל, וואָס אייניקט דעם פרייהייט־פּלאַץ מיט דער פּיעראַצקי־גאַס. ס׳איז דאָך דאָרט ווינטער סכנות נפשות. מ׳האָט אָבער אין דעם פאַרגעסן.

מען רעדט שוין זייער לאַנג וועגן אינסטאַלירן אַ שטאָט־זייגער, אַ זייער, ביז גאָר נוצלעכע זאַך. מ׳הערט אַפילו נישט, אַז מ׳זאָל דאָס פּרוּוון רעאַליזירן. מיר האָבן אַ גאַנצן זומער געמאָנט די בענק פאַר דער באַפעלקערונג אין מאַרק און אויפן שאָסיי. מען האָט אונז געגעבן הונדערטער תירוצים און יעדעס מאָל האָט מען צוגעזאָגט, אַז „שוין, אָט אין צוויי וואָכן אַרום קומט די ישועה", די צוויי־וואָכיקע טערמינען זענען כסדר „אויטאָמאַטיש" פאַרלענגערט געוואָרן, און די בענק זעט מען אין דער... פאַנטאַזיע, פונקט ווי דעם פאַרשענערטן שטאָט־גאָרטן.

* * *

פאַרשענערונג איז אַ וויכטיקע זאַך. אָבער מיר חזרן איבער: קודם כל זאָרגט מען וועגן אַ **ריינעם** מלבוש און ערשט שפּעטער וועגן אַ **שיין** קלייד.

אונזערע שטאָט־טאַטעס האָבן זיך נישט גערעכנט מיט די נויטן פון דער ביאַלער באַפעלקערונג, נאָר מיט זייערע **פּלענער** וועגן שיינקייט־אָפּעראַציעס. און דער פועל־יוצא דערפון איז די איבערגעריסענע אַרבעט.

אפשר וועט די דאָזיקע געשעעניש ווירקן, אַז מען זאָל זיך אַ ביסל פאַרטראַכטן, פּרוּוון אַדורכפירן אַן עפנטלעכע דעבאַטע, וואָס איז וויכטיקער פאַר דער שטאָט און דאַן וועלן אפשר עטוואָס מער נוצלעך און צו אַלעמענס צופרידנהייט פאַרווענדעט ווערן די געלטער פון די עפנטלעכע פאָנדן. אפשר וועט טאַקע איצט די שטאָט־פּאַרוואַלטונג איינזען, אַז ס׳איז נויטיק צו שאַפן אַ ברייטע קאָמיסיע פון עטלעכע צענדליק בירגער, וועלכע זאָל גענוי דורכדיסקוטירן די פּלענער פון ה׳ בירגערמייסטער און זאָל אויך האָבן די מעגלעכקייט אַרויסצוּווייזן אייגענע איניציאַטיוו דורך ברענגען צום אויסדרוק די נויטן, וועלכע די **ביאַלער** איינוווינער האַלטן פאַר דרינגענד צו באַזייטיקן.

די שטאָט־פּאַרוואַלטונג האָט איצט אַ גינסטיקע געלעגנהייט צונויפצורעדן זיך מיט דער באַפעלקערונג און — צו געפינען אַ געמיינזאַמע פאַרשטענדיקונגס־שפּראַך.

לאָמיר האָפן, אַז זי וועט די דאָזיקע געלעגנהייט אַנטשפּרעכנד אויסנוצן.

אַ שטאָט־בירגער.

ידידי = בריוועלעך

ב״ה וועש״ק לסדר „ארור מכה רעהו בסתר" מאַכט רש״י „על לשון הרע"

ידידי!

ליידער קאָן איך דיר וועגן נ. צ. אָ. פאַרלויפיק גאָרנישט שרייבן. געוויס ווייסטו אוין, אַז עפּעס איז דאָרט אין ווין שטיל און, להבדיל, ווי ביי בלעם׳ן איז גאָר אַרויסגעקומען ברכות פאַרן קאָנגרעס אין לוצערן. איך ווייס נישט די סיבה, צי זאָל עס זיין דער זעלבער סימן, וואָס ביי אַ קינד, ווען עס ווערט פּלוצלינג שטיל אינמיטן וויינען, אָדער די תקיעות, דער קול השופר, וואָס האָט זיין זיכעור געלאָזט הערן בעת דער גאָטעסדינסט, ס׳איז דאָך עפּעס אלול אויף דער וועלט. „אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"? און די נ.צ.א.־מנהיגים האָבן אָנגעהויבן מפשפש זיין במעשיהם.

אָדער דיין יוסף הצדיק וואָס איז געפאָרן לווין מקבל זיין די נייע לוחות און מיטן כח פון דער נייער תורה זיין מיטן כח פון באַפעלסהאָבער פאָרט גר קיין ארץ „לכבוש את המלכה", מיין איך דאָס מלכות ישראל משני הצדדים, האָט זיך אַרומגעזען, אַז ער בלאָנדזשעט. „ראה דמות דיוקנו של אביו" — ער האָט דערזען דאָט געשטאַלט פון זיין קלוגן פאָטער, האָט ער חרטה געקריגן אויף דער נאַרישקייט און ער, — אַלס ראש המפקד ברית־החיל גליל ב., האָט ער טאַקע געווירקט און ס׳וועט זיך גאָר אויסלוזן די ידיעות גאָר עפּעס אַנדערש ווי כ׳האָב מיר פאַרגעשטעלט. עפּעס שמעקט עס מיט שלום.

דעריבער האַלט איך מיר פאַרלויפיק אָפּ פון שרייבן צו דיר וועגן נ. צ. א.

מיר דאַכט זיך, אַז נ.צ.א. איז די ראשי־תיבות „נאָזאַד צום אַלטן". עפּעס חלומט זיך מיר, אַז מ׳ציט זיך צוריק צום אַלטן און ס׳וועט זיין אגודה אחת, הלואי.

אַנטשולדיק, וואָס איך בין מגלה אַזעלכע רזין דרזין ווי וועגן דיין יוסף הצדיק׳ס נסיעה קיין ווין און א״י, ווייל פאַר אונזער „ביאַלער וואָכנבלאַט" איז בכלל קיין סודות נישטאָ. מיר האָבן שוין לאַנג געוואוסט דערפון, נאָך איידער ער האָט אַפילו באַשלאָסן צו פאָרן. אָט, למשל, ווייסט אונזער רעפּאָרטער טאַקע נב אות צו זאָגן, אַז ד״ר גאָטליב (הגם ער איז זיינס אַ הייסער חסיד) וועט אין סיים נישט אַריין. און מערקווירדיק, ער זאָגט פאָראויס אַ סך זאַכן און טרעפט־זעלטן ווען ווערט ער נכשל — און אָט איז ער פאָרט נכשל געוואָרן מיט אַ מוקדם.

כאָטש ווענענס דאגה אייגנטלעך איז עס, אַז אַ צייטונג ווערט נכשל מיט אַ מוקדם, געפינט זיך אָבער ביי אונז אַ גר צדק, ווי דו רופסט זיי אָן. וואָס איז טייטש טאַקע ממש אַ גר צדק, ווייל נישט לאַנג איז דער אייגענער געלאָפן אין דער יידישער גמינע, אַז מ׳זאָל אים אויסשליסן אַלס קהלה־מיטגליד, באשר ער איז אַ קאָנפעסיאָנסלאָזער, אַ פרייַדענקער און וויל נישט זיין צווישן יידן. צוליב פאַרמעלע טעמים האָט עס אָבער נישט געקאָנט צושטאַנדקומען.

האָסטו געדאַרפט זען אָט דאָס גר צדק׳ל אין אַ טליתל עולה לתורה זיין און נאָכזאָגן ביי „ויקוא שמה בישראל" אַן אמת יידישן נאָמען פאַר זיין טעכטערל. ער האָט אַפילו פאַרשטעקט דאָס טליתל הינטערן קאָלנער טיף טיף, אָבער מען האָט דעם ייד דאָך אַרויסגעזען. איז ער נישט אַ גר צדק?

דאַרף דאָך זיין „גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", און שווייגן ווי אַ קליין קינד, — ניין, פאַרמאַכט ער נישט דאָס מויל. די גאַנצע צייט קאָכט ער און זידט ווי אַ קעסל, באשר, ווי קומען אַנדערע אַרויסצוגעבן אַ צייטונג? אויב נישט ער, דאַרף בכלל נישט אַרויס קיין צייטונג. עפּעס אַ קלייניקייט: ער באַזיצט אַלע „התקופות" און אַ באַנד אשכל (אָסור, אויב ער ווייסט אַפילו אַ וואָרט דאָרט. פונוואַנען?)

דיין פאָטער ע״ה פלעגט דערציילן, אַז ס׳איז געקומען אלול האָט זיך ביים זיין, זכרונו לברכה, נישט פאַרמאַכט דאָס מויל — אַ פלוים, אַן עפּל, אַ באַרנע, אַ שטיקל אַרבוז, אַ וויינטרויב וכדומה. איך מיין, אַז אַ גר צדק דאַרף זאָגן תהלים, דאַווענען, לערנען. ביי אים אָבער פאַרמאַכט זיך נישט דאָס מויל פון לשון הרע און רכילות, בגלוי ובסתר, דער עיקר בסתר.

תיכף ווי ער האָט נאָר געהערט פון דעם מכשול, וואָס אונזער רעפּאָרטער האָט געהאַט, איז ער אַוועק צום פאַרשפּילטן צד און געגעבן אים צו פאַרשטיין, אַז אויף אים שרייבט מען „צד" און אויף אַנדערע מיטן גאַנצן נאָמען, על כן זאָל ער זיך נוקם זיין אין רעדאַקטאָר און מאַכן דערפון אַ געבראַך. דאָס גר צדק׳ל איז אים מלוה ביז דער טיר ווי מ׳דאַרף און מ׳טוט אָפּ דאָס, וואָס מ׳דאַרף אייגנטלעך נישט... און דאָס אַליין איז נאָך ווייניק פאַר אים.

דו שרייבסט מיר, אַז הזהר והזהר, אַז מיינע שותפים פון דער סטרא אחרא מיט די גרויסע נעמען פון דער הפטורה ווי זרובבל, בן־גוריון זאָלן זיך נישט דערוויסן פון דיין יוסף׳ס נסיעה וועגן מלכות ישראל, ווייל די לייט האָבן מורא פאַרן וואָרט מלכות ווי אַ שד פאַר קטורת, ביזט נעבעך שטאַרק אין טעות. אָט דאָס גר׳לע איז טאַקע אַ הייסער חסיד פון זרובבל און אַפילו אַ 7־טער אינטערנאַציאָנאַל איז נאָך קנאַפּ פאַר אים. פונדעסטוועגן דערשרעקט ער זיך גאָרנישט פאַרן וואָרט מלכות, אדרבא ער נעמט זיך גאָר אָן די עוולה פון מלכות, טייטשט און מאַכט פאַלשע פירושים און ווייזט אויף ווו מ׳איז פוגע בכבוד און באַמיט זיך ביי אָנגעזעענע פּערזענלעכקייטן, וועלכע זענען מקורבים למלכות, אַז מ׳זאָל זיינע פאַלשע פירושים איבערגעבן דאָרט ווו מ׳דאַרף, אפשר וועט ער געהאָלפן ווערן דורכדעם און מ׳וועט אַ רעדאַקטאָר אַריינזעצן אין אַן אומזיסטע דירה.

איך מיין, אַז אַן ערלעכער גר צדק וואָלט גלייכער געדאַרפט באַזאָרגן מיט אַן אומזיסטער דירה אָט די אָרעמע אלמנה, וואָס האָט זיך איינגעבירגערט מיט אירע צוויי קינדערלעך אין ווייבערישן ביהמ״ד און אָט־אָט האָבן מיר שוין סליחות און ימים־נוראים. ווו וועלן נעבעך די נשים צדקניות דאַווענען? וועגן דעם באַמיט ער זיך גאָרנישט, נאָר וועגן אונזער רעדאַקטאָר, וואָס האָט יאָ אַ דירה, אַן אייגענע.

איז דאָן טאַקע רעכט, וואָס מ׳זאָגט אמרי אנשי „גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה קמיה", אַז פאַר אַ גר טאָר מען קיין גוי נישט פוגע בכבוד זיין,

(סוף אויף דער 4־טער זייט)

אַרום דער עקזיסטענץ פון ביאַלער מושב זקנים

ביאַלע איז אַ שטאָט, וואָס פאַרמאָגט אַלצדינג. ווי נאָר אַ גרופּירונג, געזעלשאַפט, באַוועגונג — האָט זי אין ביאַלע אָנהענגער און כלל-טוער. גלייך מיט אַ סך אַנדערע שטעט איז אין ביאַלע דאָ אַ סוחרים-פאַריין, פאַרדאָן, אַ סטעמפּל פון אַ סוחרים-פאַריין, אַ קליינהענדלער-פאַריין, וואָס זיין סטעמפּל נוצט מען בלויז בעת שטאָטראַט- אָדער קהלה-וואַלן. אַפילו בעת דער שטאַרקער אַנטי היטלער באַוועגונג האָט זיך אין ביאַלע געגרינדעט אַן אַנטי-היטלער-קאָמיטעט, וואָס האָט אָפּגעדרוקט פּאַקאַט-אויפרופן און געלאָזן זיי ביז היינטיקן טאָג ליגן ביים דרוקער, ווייל זיי זענען שוין נישט נויטיק געווען. אַ סטעמפּל איז דאָך דאָ איז גענוג...

מיט איין וואָרט: איניציאַטיוו און פּלענער מער ווי רעגן היינטיקן זומער. אָבער ווייטער גייט עס נישט.

אַ קליינער ביישפּיל פון איניציאַטיוו-גרייטקייט:

אָנהויב זומער איז דער דאָזאָר ה׳ מ. פּיעקאַרסקי געווען דער ערשטער, וואָס האָט די פראַגע פון מושב זקנים אַרויפגעבראַכט אויפן גמינע-טיש. ער איז אַפילו געווען איינער פון די דריי דאָזאָרעס, וועמען די קהלה-פאַרוואַלטונג האָט אָנפאַרטרויעט דאָס אויסאַרבעטן אַ פּלאַן פון רעאָרגאַניזירן און איבערנעמען דעם מושב זקנים דורך דער גמינע-פאַרוואַלטונג. אָבער דערמיט האָט זיך די זאַך געענדיקט. ה׳ פּיעקאַרסקי איז באמת דאָרט געווען אַ 2 — 3 מאָל און היינט איז ער „פּריוואַט פאַרנומען"... אַזוי אַז ער געפינט נישט קיין צייט אַריינצוגיין אין גמינע מעלדן, אַז ער זאָגט זיך אָפּ פון דער קאָמיסיע און אַז מער ווי „איניציאַטיוו" קאָן ער נישט געבן...

ט׳וואָלט נישט געווען געפערלעך אָן ה׳ פּיעקאַרסקי׳ן, אָבער אַלץ דאַמאָלסט, ווען ער איז נישטאָ אין דער קאָמיסיע. אָבער דעם מאַנדאַט האַלט ער ב״ה און טון הייסט ער אַנדערע.

מיט צוויי וואָכן צוריק האָבן מיר געהאַט די זכיה צו באַקומען דעם לאַנג לאַנג-דערוואַרטעטן באַריכט פון מושב זקנים אָדער ווי ער הייסט אין דער פּרעזעס-קאַסיר-טערמינאָלאָגיע „אָפּשלוס-רעכנונג" אויש פאַר גאַנצע זעקס יאָר. צוליב דעם, וואָס דער באַריכט איז נישט געווען פאַרזען מיט קיין איין אונטערשריפט אַפילו, ווי אויך צוליב דעם, וואָס ער איז, דרך אגב, זייער שלעכט און נאָכמער גרייזיק צוזאַמענגעשטעלט, האָט אים די רעדאַקציע צוריקגעשיקט צום חתמנ׳ען און שוין צוויי וואָכן ווי דער פּרעזעס און קאַסיר שרייבן אים כסדר אונטער...

מ׳האָט פאַריקע וואָך גערופן אַ זיצונג פון קאָמיטעט, וועלכער האָט בחייו קיין שום ידיעה און דעה נישט געהאַט אין ענין מושב זקנים, אַז ער זאָל איצט דעם באַריכט אונטערשרייבן, שוין אָפּגערעדט פון אַ רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, וואָס זאָל אַלץ באַשטעטיקן. אָבער די פאַרוואַלטונג, דער פּרעזעס מיטן קאַסיר זיי ביידע דאַרפן זיך דאָך נישט שעמען אונטערצושרייבן זייער „אָפּשלוס-רעכנונג" וואָס האָבן זיי אַזוי מורא?

* * *

דערווייל האָט די גמינע אָנשטאָט אַ מושב זקנים איבערצונעמען, בלויז אַ בריוו, אַז ט׳איז גרייט איר איבערצוגעבן. די בריוו ליגט שוין אין גמינע אַ דריי-פיר חדשים און דער מושב זקנים גייט אונטער. דער מאַגיסטראַט האַלט אין איין רעדוצירן די שטיצע, טענה׳דיק, אַז ס׳איז דאָך קיין „זאַרושאָנד" נישטאָ, די קהלה-פאַרוואַלטונג, הגם זי האָט דאָס הויז שוין יאָ געקויפט, קאָן אויך קיין סך נישט אויפטון, ווייל דער מושב זקנים איז נישט אירער און נישט אין איר רשות, אויך קיין בודזשעט איז אויף דעם צוועק נאָך נישטאָ. און דער קאָמיטעט, וואָס שרייבט נישט אונטער קיין באַריכט, איז נאָך אַלץ קאָמיטעט. די מיטגלידער מיינען, אַז מיט נישט קומען אויף אַ זיצונג וואָס ווערט שוין איינמאָל אין אַ יאָר גערופן זענען זיי יוצא.

עס איז אַ כישוף-ראָד, וואָס קיינער דרייט זיך נישט אַרויס פון איר.

ערשט ליגט שוין די שולד פאַרן מצב אין מושב זקנים אויסשליסלעך אויף דער קהלה-פאַרוואַלטונג, וועלכע מוז גלייך איבערנעמען די אינסטיטוציע אין איר רשות.

ביי וועמען, ביי וועמען, אָבער ביי דער היינטיקער קהלה-מערהייט דאַרף דאָס „יינגסטע" גמינע-ווערק — ווי די אינסטיטוציע איז ביי דער קהלה — זיין גאָר טייער, ווייל עס קאָן זיין, אַז זיי וועלן נאָך דערפון האָבן גענוג קאָפּפאַרדרייעניש. אויך אין דעם זין איז ביאַלע ענלעך צו וואַרשע, מאַכט פּראָצעסן פאַר נעמען „צופיל" פאַר אַ קרקע. און שוין צוליב דעם אַליין דאַרפן זיי זיך נעמען מיט אייפער און די אינסטיטוציע ברענגען צו דער געהעריקער מדרגה. מאַכן דערפון טאַקע אַ מושב זקנים, וווּ אַלטע אָרעמע זקנים, נישט אַזעלכע, וועמענס זין האָבן אייגענע הייזער און פרנסה-מעגלעכקייטן אויסצוהאַלטן די עלטערן, גאָר צוליב אייגענע באַקוועמלעכקייט האַלטן זיי די עלטערן אין מושב זקנים, צונעמענדיק אַזוי אַרום די מעגלעכקייט ביי די ווירקלעך אָרעמע און עלנדע זקנים צו האָבן אַן אָרט ווו דעם קאָפּ אַוועקצולעגן און געניסן פון מנוחה, עסן, ריינע וועש און לופט.

ביי דער היינטיקער בודזשעט-לאַגע איז פאַר דער גמינע שווער צו באַלאַסטן זיך מיט נאָך צוויי-דריי טויזנט זל. אַ יאָר אויסגאַבן. אָבער ס׳גייט מער וועגן דער מאָראַלישער הילף, וואָס די קהלה קאָן געבן, ווי וועגן דער מאַטעריעלער. עס צווייפלט קיינער נישט, אַז ביי אַ געהעריקן שטאָטישן קאָמיטעט צו וועמען די יידישע באַפעלקערונג זאָל האָבן צוטרוי, וואָלט גאַנץ לייכט געקאָנט געזאַמלט ווערן די סומע וואָס פעלט צו, נאָך דער מאַגיסטראַט-סובווענץ.

די גמינע מוז דעריבער גלייך איבערנעמען און רעאָרגאַניזירן דעם מושב זקנים.

ח. מיאָדעק.

„דער לייענער האָט דאָס וואָרט"

מיטן נאָענטסטן נומער פירן מיר איין אַ נייע רובריק אונטערן קעפּל: „דער לייענער האָט דאָס וואָרט", אין וועלכער יעדער לייענער וועט קאָנען אַרויסזאָגן פריי זיין מיינונג וועגן אַלע ביאַלער אָנגעלעגנהייטן.

מיר בעטן שרייבן אויף איין זייט פון פּאַפּיר, מיט טינט, דייטלעך און צושיקן לויטן אַדרעס:

Redakcja „Bialer Wochenblat"
skrz. poczt. 28.

ביליקע קרעדיטן פאַר האַנטווערקער

אַדאַנק די באַמיונגען פון דעם פאַרבאַנד פון די האַנטווערקער-קאַמערן אין פּוילן, איז די „באַנק גאָספּאָדאַרסטוואַ קראַיאָוועגאָ" צוגעטרעטן צום פאַרטיילן, דורך דער פאַרמיטלונג פון די קאָמונאַלע שפּאָר-קאַסעס, קרעדיטן פאַר האַנטווערקער אויף זייער צוגענגלעכע באַדינגונגען.

ראשית ווערט דער צינזן-פוס פאַרקלענערט פון 7 אויף 4 פּראָצ. יערלעך. דער פאַרקלענערטער צינזן-פוס פאַר האַנטווערקער-קרעדיטן פאַרפליכטעט פון 1-טן סעפּטעמבער און איז נוגע אויך די הלוואות געליענע פון פריער, אויב די ראַטעס זענען צאָלבאַר נאָכן 1-טן סעפּטעמבער 1935.

די העכסטע סומע פון קרעדיט זעט זיך פאָר ביז 3.000 זל. די הלוואות וועלן אַרויסגעגעבן ווערן אויף אַ טערמין פון 18 חדשים.

אַ גרויסע פאַרלייכטערונג איז אויך די פאָרם פון ערטיילטן קרעדיט.

אָנשטאָט וואָס ביז איצט פלעגט מען מוזן די דיסקונג-וועקסלען טוישן יעדע 3 חדשים, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט דער שוועריקייט פון באַנייען יעדעס מאָל די זשיראָ-אונטערשריפטן — ווערט איצט דער דאָזיקער באַדינג באַדייטנד געמילדערט.

די אַלע האַנטווערקער, וועלכע ווילן געניסן פון אויבנדערמאָנטן קרעדיט, דאַרפן ווי אַמשנעלסטן אַריינטראָגן ביטעס אין דער היגער קאָמונאַלער שפּאָר-קאַסע, ווייל די קרעדיטן וועלן צעטיילט ווערן אין די נאָענטסטע טעג.

נאָך גענויערע אינפאָרמאַציעס קאָן מען זיך ווענדן אין האַנטווערקער-פאַריין, פרייהייט-פּלאַץ 24.

סאָלדאַטן-ראַט אין ביהמ״ד

(כמו זכרונות)

כאָטש די גאַנצע וועלט האָט שוין איינגעזעען די רעזולטאַטן, די קאָנסעקווענצן פון דעם דעמאָקראַטיזם, אַז אומעטום, ווו ס׳האָט זיך אָנגעהויבן מיט סאָלדאַטן-ראַטן, האָט זיך געענדיקט מיט איין פירער, מיט פאַשיזם. דאָך האָט לעצטנס דער אַלטער מנין ביי אונז אין קהלשן בית המדרש דורכגעפירט אַזאַ מין רעוואָלוציע און געגרינדעט אַ סאָלדאַטן-ראַט: נישטאָ קיין האַר, נישטאָ קיין קנעכט, אויס מיט גבאים, אַלע מתפללים זענען גלייך, די דעה האָבן נאָר די לייט פון ראַט.

דערקענען קאָן מען זיי נישט אַזוי ווי ביי פאָניען אָדער ביי יעקען, ווו די מיטגלידער פון סאָלדאַטן-ראַט האָבן געטראָגן רויטע לענטעס אויף די אָרעמס, — די מיטגלידער פון ביהמ״ד סאָלדאַטן ראַט טראָגן די לענטעס אויף די בייכער (גאַרטלען), טליתים, אויף די אַקסלען און הויבע טעפּיציקע סאַמעטענע יאַרמולקעס אויף די קעפּ. אַז מען קומט אַריין אין ביהמ״ד און מ׳זעט איינעם אין אַזאַ שטייפן אויסגעדראָטעוועטן שפּיציקן סאַמעטענעם טורעם אויפן קאָפּ, דערקענט מען באַלד, אַז ער געהער צום סאָלדאַטן-ראַט. און אויב מ׳וויל זיך איבערצייגן, צי ס׳איז אַזוי — וואַרט מען ס׳ה איין מינוט, הערט מען באַלד, ווער ס׳האָט דאָס לשון, ווער עס רעדט העכער און באַפעלערישער ווי אַלע מתפללים, וועלכע טראָגן טאַקע אויך טליתים, אָבער אָן גאַרטלען און אָן יאַרמולקעס, נאָר געוויינלעכע ציקליסטן-היטלען.

ס׳איז אַפילו די אייגענע יענטע, נאָר אַנדערש געשלייערט. די אייגענע, וואָס געהערן איצט צום סאָלדאַטן-ראַט, זענען עס די פריערדיקע גבאים וועלכע האָבן געפירט דעם „מנין" ביד רמה און איצט שרייען זיי: נאָר דעמאָקראַטיע, גלייכהייט און יעדער פון זיי שטרעבט און מיינט צו ווערן דער פירער, דער באַפעלער אויף דער טעריטאָריע פון ביהמ״ד, און פונקט ווי נאָכן אַראָפּוואַרפן די מלכים פון טראָן צוליב זעלבסטהערשונג, זענען נאָכהער די אָנפירער אַליין געוואָרן זעלבסטהערשער — אַזוי ווילן די אָנפירער פון ביהמ״ד-מלוכה, וועלכע האָבן אָנגעפירט מיטן אויפשטאַנד אין שוהל קעגן דעם זעלבסטהערשער דעם גרינדער פון דריטן מנין אין שוהל, ר׳ משה קאָוועס נ״י, יעדער איינער פון זיי ווערן אַ זעלבסטהערשער אין ביהמ״ד ביים צווייטן מנין.

דער זעלבסטהערשער ר׳ משה קאָוועס האָט זיין קעניגרייך אין שוהל געגרינדעט שוין איבער 4 צענדליק יאָר, און אויף זיין נאָמען רופט מען טאַקע דעם דריטן מנין אין שוהל, דאַכט מיר, אַז ער איז דער איינציקער אין ביאַלע, וועלכער האָט זוכה געווען צו אַ מאָנומענט בחייו און זיין נאָמען וועט פאַראייביקט זיין דורך דעם מנין.

צוליב אַ גאָר נישט-וויכטיקער סיבה איז אָט דער ר׳ משה קאָווע נ״י געקומען צו דעם כבוד. נאָך אַלס יינגערמאַן, ווען די לאַנגע און ברייטע באָרד זיינע איז נאָך געווען שוואַרץ, האָט מען אויף אים שטאַרק געמורמלט, אַז ער איז אַראָפּ פון דרך הישר, באשר ער לייענט מעשה-ביכלעך און דער עיקר, אַז ער האָט אָנגעטון שלייקעס (שעלקעס) ר״ל. דערפון איז געוואָר געוואָרן זיין ברודער דער למדן און פרומער ערלעכער ייד ר׳ מנחם חיים ע״ה. ער האָט אים שטאַרק געמוסרט און אַז מנחם חיים איז קראַנק געוואָרן און געהאַלטן ביים שטאַרבן, האָט ער גענומען תקיעת כף ביי זיין ברודער יבדל לחיים, אַז ער וועט די שלייקעס אויסטון און ווערן פרומער. ר׳ משה קאָווע האָט טאַקע מקיים געווען דעם רצון המת, אויסגעטון די שלייקעס געוואָרן פרומער און געגרינדעט אין שוהל אַ מנין, וועלכער עקזיסטירט און וועט איה״ש עקזיסטירן עד ימות המשיח אויף זיין נאָמען.

איך געדענק נאָך, אַז חסידישע טאַטעס האָבן זייערע זין נישט געלאָזט דאַווענען ביי דעם מנין, נאָר מיט דער צייט האָבן שוין די טאַטעס — בעת זיי האָבן פאַרשפּעטיקט אין שטיבל — אַליין זיך אַריינגעכאַפּט צו ר׳ משה קאָוועס מנין און אַפילו רביים האָבן שוין מיט דעם מנין מיטגעדאַוונט. דערפון נעמען זיך טאַקע די פאַרשידענע רעפאָרמען, וואָס דער גרינדער, גבאי און פירער, ר׳ משה קאָווע האָט דאָרט איינגעפירט. למשל, דאָס אָנהויבן דאַווענען מיט „האדרת והאמונה", וואָס ער האָט איבערגענומען פון קאָברינער רבי ז״ל.

געפירט האָט ער דעם מנין זייער אין אָרדנונג און דיסציפּלין האָט דאָרט געהערשט. ס׳האָט קיינער נישט געוואַגט אָנצוהויבן דאַווענען אָן ר׳ משהס באַפעל. ביז ער האָט נישט געגעבן אַ קלאַפּ אין שטענדער און אַ זאָג געטון „האדרת והאמונה!", איז דער בעל תפילה נישט צוגעגאַנגען צום עמוד. עליות האָט ער געטיילט לויט זיין איינזען, אויך די אַנדערע כבודים: שוכן עד, ר״ח בענטשן, אַ מוספל האָט ער אַליין פאַרטיילט, וועמען ער האָט נאָר געוואָלט און קיינער פון די מתפללים (כאָטש מ׳רופט עס מנין, דאַווענען דאָרט עטלעכע מנינים יידן) האָט נישט מתרעם געווען.

האָט זיך אָבער ר׳ משה קאָווען געוואָלט פאַרזאָרגן מיט אַ טראָנפאָלגער, אַ נאָכקומענדן פאַרטרעטער לאחר מאה ועשרים שנה, און האָט זיין אויג געוואָרפן אויפן „מוזשיניקל" זיינס, ישעיה אליעזר הייסט ער, און האָט אים אַזוי צעפּיעשטשעט, געקאָרמעט און געפּאַשעט אים מיט די שענסטע און פעטסטע עליות, אין אַ יומא דפגרא געגעבן אים דעם עמוד, שבת מברכים, שבת ר״ח, יו״ט, גשם, טל — אַלץ אים. און אַז איינמאָל האָט ר׳ משה מכבד געווען זיין צווייטן ליבלינג מנשה׳ן מיט אַן עמוד, האָט דאָס מוזשיניקל זיינס אויפגעשטעלט אַ מרידה, אַזוי לאַנג געמינעוועט, געעצט שטילערהייט, ביז ער האָט געקריגן מיטהעלפער, אַזעלכע, וואָס אַז

שענדלעכע מסירה קעגן דער ביאַלער קהלה-לייטונג

פּאָליצייאישע אויספאָרשונג קעגן בית-החיים-אָפּטיילונג. – אַרויסגערופן די קהלה-פאָרשטייער אין פּאָליציי.

צי האָט די קהלה אויסגעפּרעסט געלט ביי מאַנדלבוימס יורשים.–אָנקלאַגע צו דער וואָיעוואָדישער מאַכט.

(י) היינטיקן מיטוואָך האָט די פּאָליציי אַרויסגערופן דעם וויצע-פּרעזעס פון דער קהלה-פּאַרוואַלטונג ה' חנינא קאַשעמאַכער און דעם קהלה-סעקרעטאַר ה' ב. ווינאָגראַד און אויסגעפרעגט זיי איינצלהייטן אַרום די 6000 זל. וועלכע די יורשים פון פאַרשטאָרבענעם בנימין לייב מאַנדלבוים האָבן פאַר דער קבורה געשפּענדעט אויף פאַרשידענע וווילטעטיקע צוועקן.

ווי אונזער מיטאַרבעטער ווערט געוואָר, שטעלט זיך דער ענין פאַר אויף פאָלגנדן אופן. פאַראינטערעסירטע פּערזאָנען האָבן, לייענענדיק די וואַרשעווער יידישע פּרעסע, זיך מתקנא געווען אין אונזער הויפּטשטאָט און „באַשלאָסן" צו באַמיען זיך, אַז מ'זאָל אויך אונזערע קהלה-פירער איינוישב'ן אין חד-גדיא. צו דעם „הייליקן" צוועק האָט מען אַ-וועקגעשריבן אַ „פּראָשעניע" גלייך צו דער וואָיעוואָדישער מאַכט אין לובלין, אין וועלכער מען מסר'ט אויף אַן אומפאַרשעמטן אופן די גמינע-פּאַרוואַלטונג, אַז זי זאָל האָבן ספּעציעל אָפּגעהאַלטן אויף גאַנצע 4 טעג די לויה פון פאַרשטאָרבענעם מאַנדלבוים און אינצווישנצייט זאָל זי האָבן אויסגעפּרעסט ביי די יורשים גאַנצע 6.000 זל. פאַר דער קבורה „צווינגנדיק" זיי כלומרשט אונטערצושרייבן, אַז דעם סכום שענקען זיי פרייוויליק אויף דעם מושב זקנים, שפּיטאָל און בתי תפילות.

די וואָיעוואָדישע מאַכט האָט די אומבאַגרינדעטע אָנקלאַגע איבערגעשיקט צום סטאַראָסטע, וועלכער האָט ווידער דעם גאַנצן ענין איבערגעשיקט צו דער פּראָקוראַטור. אויף דער פאַראָרדנונג פון דער פּראָקוראַטור פירט זיך איצט די פּאָליצייאישע אויספאָרשונג, וועלכע וועט דאַרפן פעסטשטעלן וויפל אמת עס איז פאַראַן אין דער דאָזיקער מסירה.

כדאי צו באַמערקן, אַז איינער פון די יורשים איז אַן אָנגעשטעלטער פון דער קהלה מיט אַ גאַנץ פיינער פּענסיע.

די ידיעה וועגן דער דאָזיקער מסירה האָט זיך בליץ-שנעל פאַרשפּרייט איבער דער גאַנצער שטאָט און איז געוואָרן די הויפּט-טעמע פון אַלע געשפּרעכן. צי דערוואַרט נישט אַמאָל אונזער קהלה-רעפּרעזענטאַנץ אַזאַ „סורפּריז" ווי אין וואַרשע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט זיך אונזער מיטאַרבעטער געווענדעט צו אַ ריי מיטגלידער פון קהלה-פּאַרוואַלטונג, וועלכע האָבן דערקלערט פאָלגנדעס:

וואָס דערקלערט דער דאָזאָר ה' אליעזר צעלניקער?

דער ציוניסטישער דאָזאָר ה' אליעזר צעלניקער ערקלערט פאָלגנדעס:

די מסירה קעגן דער ביאַלער קהלה-פּאַרוואַלטונג איז אַ פולקאָם אומבאַגרינדעטע. די קהלה-פּאַרוואַלטונג האָט פאַר דער קבורה גענומען דעם סכום, וואָס קומט אין אַזאַ פאַל, אין פולן הסכם מיט די געזעצן. די שפּענדונגען, וואָס זענען דורך דער משפּחה געמאַכט געוואָרן לטובת פאַרשידענע געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס זענען געגעבן געוואָרן, ווי ס'איז איבעריקנס אַלעמען באַקאַנט, מיטן פולן פרייען ווילן.

די קהלה-פּאַרוואַלטונג האָט, ווי באַוווּסט, קיין איין מינוט נישט אויפגעהאַלטן די לויה, ווייל די ערשטע פאָר טעג האָט זיך בכלל קיינער פון די יורשים נישט געווענדעט צו דער גמינע וועגן דערליידיקן די קבורה-פאָרמאַליטעטן. איבעריקנס שמועסט מען דאָך, אַז ס'איז בכלל געווען פאַרחתמעט דאָס צימער מיטן מת, אַ געוויסע צייט. עס קאָן דעריבער אין קיין פאַל קיין רייד נישט זיין, אַז מיר זאָלן האָבן אָפּגעשלעפּט די לויה.

וואָס זאָגט דאָזאָר ח. קאַשעמאַכער?

דער וויצע-פּרעזעס פון דער קהלה-פּאַרוואַלטונג, דאָזאָר חנינא קאַשעמאַכער דערקלערט פאָלגנדעס;

ביי די יורשים פון פאַרשטאָרבענעם מאַנדלבוים האָב איך, אַלס קאַסיר פון דער קהלה גענומען 1000 זל. פאַר דער קבורה. באַזונדערס האָבן די יורשים געגעבן 5000 זל. אויף פאַרשידענע געזעלשאַפטלעכע צוועקן. מיר האָבן, פאַרשטייט זיך, פון קיינעם קיין געלט נישט אויסגעפּרעסט.

די קבורה האָט פריער ווי דעם 4-טן ביינאַכט נישט געקאָנט פאָרקומען, פשוט דערפאַר, וואָס די יורשים האָבן ערשט זונטאָג, אַלזאָ דעם 4-טן טאָג נאָכן טויט פון מאַנדלבוים, געבראַכט דאָס קוויטל פון מאַגיסטראַט אויפן יסוד פון וועלכן די קהלה דערליידיקט די קבורה-פאָרמאַליטעטן. און שוין דעמזעלבן טאָג 5 נמ. האָט די קהלה אַלץ דערליידיקט.

פאַר אַלעמען איז אַלזאָ קלאָר, אַז די מסירה קעגן אונז טראָגט אַן אויסגעשפּראָכן ביזוויליקן כאַראַקטער און האָט נישט קיין שום גרונט.

היינט – אַ ספּעציעלע בוי-קאָמיסיע

ווי אונזער מיטאַרבעטער ווערט אין דער לעצטער מינוט געוואָר, קומט היינט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע וועגן די אַרבעטן וועלכע זענען אַדורכגעפירט געוואָרן אין די ביאַלער גאַסן און וועלכע זענען לויט אַ פאַראָרדנונג פון דער אויפזיכט-מאַכט צייטווייליק אָפּגעשטעלט געוואָרן.

יידישע שטימען פאַר 20 מעטער האָלץ?

אַ מיאוס שטיקל אַרבעט פון אַ „שיינעם" ייד...

אונזער מיטאַרבעטער ווערט געוואָר, אַז שוין מאָנטאָג אין דער פרי, אַלזאָ איין טאָג נאָך די סיים-וואַלן האָט זיך פאַרן געוויילטן סיים-דעפּוטאַט, פירשט מירסקי, פאָרגעשטעלט דער היגער סוחר, ה' אברהם קאַליכשטיין, וועלכער האָט זיך, ווייזט אויס, איבער נאַכט איינגערעכנט, אַז אייגנטלעך איז דאָ אַ „גאָלדענע" געלעגנהייט צו דיסקאָנטירן די יידישע שטימען, וועלכע זענען אין ביאַלע אָפּגעגעבן געוואָרן לטובת דעם [redacted] מ'רופט זיי צום מנין אָדער, להבדיל, אין גובערניע, שטייען זיי אין גרויסן... אמת, מ'האָט ר' משה'ן פון טראָן נישט אַראָפּגעזעצט, נאָר די בוגדים מיטן מושיניקל אין דער שפּיץ האָבן געגרינדעט פאַר זיך אַ קליין מלוכהלע, טאַקע נישט ווייט פון ר' משה'ס מדינה, אין קהלישן ביהמ"ד און אַ נאָמען געגעבן עס ישעי' לייוערס מנין.

אנדאי איז דער צער פון ר' משה'ן געווען גרויס. עפּעס אַ קלייניקייט: בנים גדלתי .. וממתי והם פשעו בי, נאָר ר' משה האָט זיין צער נישט אַרויסגעוויזן. ס'זענען נאָך, קיין עין הרע, געבליבן נענוג מלוכה- און קעניג-טרייע מתפללים וואָס האָבן אָנגעהויבן מיט „האדרת והאמונה" פאַר הודו, נישט ווי די בוגדים וועלכע האָבן דעם האדרת והאמונה גע-זאָגט פאַר „ברוך שאמר", מער האָט דער נייער מושל קיין רעפאָרמען נישט איינגעפירט. ס'האָט זיך געפירט פונקט דאָס זעלבע ווי ביי ר' משה קאָוועס (בכלל איז דער מושיניק געווען נאָר אַ נאָכמאַכער)... און ס'איז געווען שלום ושלוה.

עס זענען אַפילו געווען נאָך בונטאָווּשטשיקעס, וועלכע האָבן געוואָלט מורד זיין אין ר' משה'ן, אָבער צו קיין רעוואָלוציעס איז נישט צוגעקומען. אדרבא, עס זענען נאָך צוגעקומען מער מתפללים, נייע אונטערטאַנער, פּליטים פון חסידים-שטיבלעך, וואָס קאָנען זיך נישט צוגעוווינען צום נוסח אשכנז, און ר' משה פאַרגרעסערט ב"ה זיין מלוכה.

(סוף קומט)

דאָזיקן קאַנדידאַט.

דער ה' קאַליכשטיין האָט אָנגעטאָן די שבתדיקע קאַפּאָטע, „געמאַכט זיך האַרץ" אַוועק צום פירץ און אַוועקגעלעגט לשון: אדוני פירץ, אַזוי ווי אַדאַנק מיר האָבן אַלע יידן געשטימט אויף דיין קאַנדידאַטור און דערפאַר ביסטו געוויילט געוואָרן אַלס דעפּוטאַט, ע"כ איז אַ יושר, אַז דו זאָלסט איצט אַרויסווייזן דיין חסד, – אַזוי ווי איך דיין „איינציקער" אונטערשטיצער האָב זיך באַמיט צווישן פאָלק-ישראל פאַר דיין כבוד וועגן, – האָב איך וועלנדיק געווען סימפּאַטיע פאַר דיר, צוגעזאָגט צו געבן דערפאַר אַוש „גאַנצע 20 מעטער האָלץ פאַר די יידישע שטימען".

דער דעפּ. ה' מירסקי איז, פאַרשטייט זיך, געבליבן אין אַ פאַרלעגנהייט צוליב דעם ראָזיקן „האַנדל", אין וועלכן דער „סוחר" און „רעפּרעזענטאַנט" ה' אברהם קאַליכשטיין האָט געפּרוּווט אַריינשלעפּן דעם פּרעזעס פון היגן ב.ב.-קלוב.

ווען די ביאַלער יידן זענען געוואָר געוואָרן וועגן דעם אָפּגעטוענע „שטיקל אַרבעט" פון דעם „אומגעבעטענעם בעל-טובה", האָט עס אַרויסגערופן אַ גרויסן שטורם. ווי באַקאַנט האָט ה' קאַליכשטיין נישט געהאַט מנוש קיין שום געמיינזאַמעס מיט די וואַלן, וועלכע ס'האָט גאָר דורכגעפירט דער ראַבינאַט, דער יידישער „לאָפּפּ"-קרייז א. אַנד.

פאַר 20 מעטער האָלץ דערנידעריקט מען אַזוי דעם יידישן כבוד? ווער האָט אייך דערלויבט און ווער האָט אייך באַפולמעכטיקט, ה' קאַליכשטיין? אגב האָט דאָך אייער ברודער געפּרוּווט דאָ גאָר אַגיטירן פאַר ה' זשעלינסקי.

אפשר קאָנט איר אויפקלערן אייער קאַ"קאַמיצו! ווי אַזוי קומט אויס פונקט 20 מעטער האָלץ? אויף וואָס פאַר אַ וואָג האָט איר געוויגן די יידישע שטימען?

ניין, נישט פאַר 20 מעטער האָלץ האָבן טייל יידן געשטימט פאַר מירסקין. גאָר אַנדערע סיבות האָבן דערצו גורם געווען...

אינטערעסאַנט צו וויסן, אויף וואָס פאַר אַ „הייליקן" צוועק ה' קאַליכשטיין האָט עס אַזוי דרינגנד געדאַרפט די 20 מעטער האָלץ, נאָך וועלכע ער איז אַזוי געלאָפן באַלד מאָנטאָג, כדי קיינער זאָל אים נישט אויסכאַפּן...

Popierajcie L. O. P. P.

רעזולטאַט פון די סיים-וואַלן

אין רעזולטאַט פון די זונטאָגדיקע סיים-וואַלן זענען אין ביאַלער וואַל-קרייז אָפּגעגעבן געוואָרן

פאַר מירסקי – 41.701 שטימען
„ באַקאָן – 44.271 „
„ פּאָטאָצקי – 22.906 „
„ זשעלינסקי – 12.497 „

אַלס סיים-דעפּוטאַטן זענען געוויילט געוואָרן די ערשטע צוויי קאַנדידאַטן.

אַרויסגעוואָרפן אויפן גאַס אַ פאַמיליע פון 4 פּערזאָן

היינטיקן מאָנטאָג האָט דער הויזווירט ה' הענעך יאַרניצקי, גראַבאַנאָווער 26, אַרויסגעוואָרפן פון דער דירה אויף דער גאַס דעם אָרעמען שוסטער א. שלאַכטער מיט זיין פרוי און צוויי קינדער פאַר אַ חוב פון 35 זל. די אומגליקלעכע פאַמיליע וואַלגערט זיך נאָך אַרום ביז היינט אויפן הויף מיט זייער ביסל זאַכן זייענדיק אויסגעשטעלט אויף די רעגנס. ביינאַכט מוזן זיי אויף זיין און היטן מ'זאָל נישט צוגנבנען דאָס ביסל אָרעמקייט, בייטאָג לויפט דער אָרעמער שוסטער אַרום פאַרדינען אויף אַ שטיקל ברויט.

צי איז שוין טאַקע נישטאָ קיין ביסל רחמנות ביי ביאַלער יידן, און פאַר אַ חוב פון 35 זל. אַרויסצוואַרפן אַ אָרעמע פאַמיליע?

אָפּגעברענט 3 שייערן

מיטוואָך בייטאָג איז אויסגעבראָכן אַ גרויסע שרפה אין דאָרף לאַכוואַקאַ, אויפן בריסקער שאָסיי. מ'האָט אַלאַרמירט די ביאַלער פייערלעשער, וועלכע זענען אין משך פון בלויז 3 מינוט נאָך דעם אַלאַרם-סיגנאַל אָנגעפאָרן אויפן אָרט פון דער שרפה.

עס זענען אָפּגעברענט געוואָרן דריי שייערן און אויך אַ פּאָר שטאַלן מיט לעבעדיקע חזירים.

Zapisz się na członka L. O. P. P.!

ידידי-בריוועלעך

(סוף פון דער 2-טער זייט)

כי כל אחד נמשך למקורו הראשון.. איך האַלט בכלל נישט פון קיין גרים, אלא ס'שטייט „ואהבת את הגר" – מיינט מען טאַקע אַן אמתן גר צדק, אָבער נישט אַ גר אַ פאַרך – אַ „מכה רעהו בסתר".

ידידי, פון דיין בריוו איז מיר נישט קלאָר „הלנו אתה או לצרינו"? איך מיין אַז דו רעדסט אַלץ בלשון סגי-נהור און כ'וואָלט זייער געוואָלט, אַז ס'זאָל אַזוי טאַקע זיין.

ידידך **אורח.**

פּערזענלעכעס

אַדוואָקאַט ד"ר לעאָן אָשציאָק האָט איבערגעטראָגן זיין אַדוואָקאַטן-קאַנצעלאַריע אין אַ נייער דירה, אויף פרייהייט-פּלאַץ 19 וו. 7 (אין הויף פון ה' רובינשטיין).

פון ספּאָרט

(ל. וו.) פאַרגאַנגענעם שבת איז אויפן וואָליער ספּאָרט-פּלאַץ פאָרגעקומען אַן אינטערעסאַנטער פוטבאָל-מעטש צווישן די רעפּרעזענטאַנצן פון ביאַלע און בריסק. דער וועטער איז געווען זייער אַ שלעכטער, דאָך האָט זיך פאַרזאַמלט זייער אַ גרויס פּובליקום. דער מעטש האָט זיך געענדיקט מיט אַ פאַרדינטן נצחון פון די בריסקער געסט, וועלכע האָבן געוויזן אַ שיינע טעכניק. דער רעזולטאַט 5:0 לטובת בריסק.

אַ קורס פון „ל.אָ.פּ.פּ"

דעם 4-טן נאָוועמבער הויבט זיך אָן אַ 20-שעהדיקער קורס פון „לאָפּפּ", וואָס וועט דויערן ביזן 12-טן נאָוועמבער. יעדן טאָג וועלן פאָרקומען לעקציעס אין משך פון 3 שעה. פאַר יידן זענען רעזערווירט אויפן קורס 20 פּלעצער.

איינשרייבונגען נעמט אָן דער יידישער „לאָפּפּ"-קרייז און אויך אין אַפּטייק-סקלאַד פון ה' מ. האָפּפער.

יוסף שמידט אין ביאַלער קינאָ.

אין קורצן וועלן די ביאַלער ליבהאָבער פון געזאַנג האָבן פיל פאַרגעניגן און קאָנען הערן דעם באַליבטן יידישן וועלט-זינגער יוסף שמידט, וועלכער וועט אויפטרעטן אין פילם: „דאָס ליד נעמט איין די וועלט".

די סעאַנסן אין קינאָ „טענטשאַ" הויבן זיך אָן 6 און 8 אָוונט, שבת: 5, 7, 9. זונטאָג: 3, 5, 7, 9 אָוו.

Redaktor i Wydawca: Chaim D. Miodek. Druk „Express", Biała-Podl.